

Den Haag, 19 juni 2015

In het najaar van 2008 leidde de kredietcrisis in de financiële sector tot een serie interventies van de Nederlandse Staat. Er werd aan diverse financiële instellingen kapitaal verstrekt en er werden garanties afgegeven. De Algemene Rekenkamer volgt sindsdien de ontwikkelingen rond deze interventies en de overige maatregelen die de Minister van Financiën heeft genomen om de gevolgen van de kredietcrisis tegen te gaan.

Op www.kredietcrisis.rekenkamer.nl hebben wij een overzicht van alle relevante gebeurtenissen opgenomen. Per interventie staat aangegeven wat het financiële risico is dat de Staat loopt en wie de begunstigde is. Ook het saldo van de uitgaven en ontvangsten staat voor elke interventie vermeld. Voorts is op een tijdbalk af te lezen welke relevante gebeurtenissen zich rond de verschillende interventies hebben voorgedaan. Door deze informatie op een overzichtelijke manier beschikbaar te stellen proberen wij uw Kamer te ondersteunen bij de voorbereiding op de debatten met de Minister van Financiën over het verloop en de beëindiging van interventies.

Zolang de interventies en arrangementen nog niet zijn beëindigd of afgehandeld, actualiseren we regelmatig onze bevindingen over de kredietcrisis. Drie keer per jaar inventariseren wij de wijzigingen in de lopende afspraken over interventies de veranderingen in de saldi van uitgaven en ontvangsten en de andere relevante ontwikkelingen. Dit alles verwerken wij op onze website over de kredietcrisis.

Per 19 juni 2015 hebben wij onze website over de kredietcrisis opnieuw geactualiseerd. Peildatum is 1 juni 2015. Hieronder bespreken we enkele actuele ontwikkelingen.

Definitieve financiële gegevens 2014

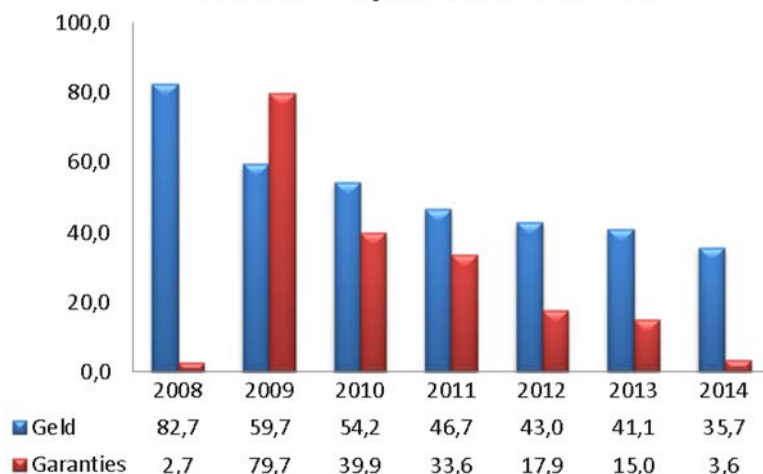
Op de website zijn de definitieve bedragen per ultimo 2014 opgenomen en een aantal ontwikkelingen betreffende de eerste helft van 2015. Bij de vorige actualisatie in januari 2015 waren de bedragen over 2014 nog niet beschikbaar.

Op basis van de definitieve gegevens over 2014 hebben we, zoals aangekondigd in januari 2015, de definitieve baten opgemaakt van de in 2014 beëindigde back-upfaciliteit, kapitaalverstrekkingsfaciliteit en garantiefaciliteit. Verderop in deze brief gaan we hierop in. We beginnen met een toelichting op de ontwikkeling van de financiële risico's.

Financiële risico's kredietcrisis voor de Staat verder gedaald

Door beëindiging van de back-upfaciliteit, kapitaalverstrekkingsfaciliteit, garantiefaciliteit en de verkoop van de vordering op Landsbanki zijn de financiële risico's van de kredietcrisis voor de Staat in 2014 verder afgenomen. Het totale openstaande bedrag aan leningen en kapitaalverstreking bedraagt ultimo 2014 € 35,7 miljard. Het gaat om leningen en verstrekt kapitaal aan ABN AMRO en SNS Reaal. De omvang van de afgegeven garanties bedraagt ultimo 2014 € 3,6 miljard. Het gaat om een garantstelling door de Staat aan Propertize BV (het voormalige Property Finance van SNS Reaal) voor de financiering van zijn vastgoedportefeuille.

**Financiële risico's van de kredietcrisis voor de Staat in
2008-2014 in miljarden euro's ultimo 2014**

Positief resultaat voor Staat bij beëindiging back-upfaciliteit ING, kapitaalverstrekkingsfaciliteit- en garantiefaciliteit

Februari 2014 is de back-upfaciliteit ING beëindigd door verkoop van de hypotheekportefeuille. November 2014 is de kapitaalverstrekkingsfaciliteit beëindigd met de terugbetaling van het laatste deel van het geleende bedrag aan de Staat door ING. December 2014 is met de aflossing van de laatste gegarandeerde leningen de garantiefaciliteit beëindigd.

Op alle drie faciliteiten heeft de Staat een positief resultaat geboekt. Dit is het verschil tussen uitgaven door de Staat (zoals leningen en rentekosten) en ontvangsten van de Staat (zoals terugbetalingen, premies en ontvangen rente). Op www.kredietcrisis.rekenkamer.nl vindt u per faciliteit een overzicht met de totale uitgaven en ontvangsten.

	Resultaat (in miljoenen euro's)
Back-upfaciliteit ING	1.455
Kapitaalverstrekkingsfaciliteit	2.937
Garantiefaciliteit	1.384
Totaal	5.776

Vordering Landsbanki afgewikkeld, rentekosten Staat nog niet vergoed

Met de verkoop aan een commerciële partij van de vordering op Landsbanki in augustus 2014 heeft de Staat het totale bedrag ontvangen dat was voorgefinancierd als uitkering uit het depositogarantiestelsel aan de spaarders bij Icesave. Voor de vergoeding van door de Staat gemaakte rentekosten (€ 197 miljoen, stand 31 december 2014) loopt een rechtszaak tegen het IJslandse depositogarantiestelsel.

Afwikkeling Fortis/ABN AMRO

Met de overname van Fortis/ABN AMRO kwam de Staat in bezit van de bank ABN AMRO, de verzekeraar ASR en RFS Holdings (waarin de gezamenlijke bezittingen met RBS en Santander, waaronder Saudi Hollandi Bank).

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de totale uitgaven en ontvangsten van de Staat voor de overname van Fortis/ABN AMRO per 31 december 2014.

Overname Fortis/ABN AMRO (stand 31-12-2014)	Bedrag (in miljoenen euro's)
Uitgaven	37.757
– Deelnemingen (kapitaaluitgaven) Nederlandse delen Fortis-concern: ABN AMRO, ASR en RFS Holdings	27.955
– Leningen	3.550
– Rentekosten Staat	6.252
Ontvangsten	3.548
– Dividend	1.239
– Rente ontvangsten leningen	2.000
– Premie ontvangsten garanties	309
Saldo	34.209

Per 31 december 2014 bedraagt het verschil tussen de uitgaven en ontvangsten gerelateerd aan de overname van Fortis ABN AMRO door de Staat € 34,2 miljard. In dit bedrag is ook de ons gemaakte toerekening van de door de Staat betaalde rente van € 6,2 miljard vanwege de overname van Fortis/ABN AMRO opgenomen. Zonder deze rentekosten is het verschil tussen de uitgaven en ontvangsten € 28,0 miljard. Dit bedrag komt overeen met het bedrag in het *Budgettair overzicht interventies kredietcrisis* in het *Financieel Jaarverslag van het Rijk 2014*. Hierin zijn de rentekosten voor Fortis/ABN AMRO niet opgenomen omdat het Ministerie van Financiën een dergelijke toerekening naar afzonderlijke interventies niet maakt.

Op 22 mei 2015 heeft de Minister van Financiën u geïnformeerd over het kabinetsbesluit tot verkoop van ABN AMRO. In zijn brief hierover schrijft de Minister dat de Staat voor een bedrag van € 21,66 miljard aan kapitaaluitgaven heeft gedaan voor de te verkopen bank ABN AMRO. Dit bedrag komt overeen met het bedrag dat NL financial investments (NLFI) heeft opgenomen in haar *Advies verkoopmogelijkheden ABN AMRO en ASR* van 23 augustus 2013. NLFI heeft hierin een toerekening gemaakt van de € 27.955 miljoen aan kapitaaluitgaven naar de verschillende onderdelen van Fortis/ABN AMRO zodat hier de ontwikkeling van de waarde van de te verkopen ABN AMRO tegen afgezet kan worden. Deze toerekening is als volgt:

- ABN AMRO € 21.663 miljoen
- ASR € 3.650 miljoen
- RFS Holdings € 2.642 miljoen

De Minister van Financiën geeft in zijn brief over de toekomstplannen voor ABN AMRO, van eveneens 23 augustus 2013, echter ook aan dat een toedeling van de totale kapitaaluitgaven aan de verschillende onderdelen van het overgenomen Nederlandse deel van Fortis achteraf niet goed mogelijk is. Volgens de Minister is de reden hiervoor de totstandkoming

van de aankoopprijs van het Nederlandse onderdeel van Fortis (€ 16,8 miljard). Het betaalde bedrag betrof volgens de Minister een totaalbedrag voor alle onderdelen en geen optelling van de waarde van de individuele onderdelen.

In onderstaande tabel is per onderdeel van Fortis/ABN AMRO de stand van zaken op 1 juni 2015 per onderdeel weergegeven.

Onderdeel	Stand van zaken 1 juni 2015
ABN AMRO ASR RFS Holdings	22 mei 2015: kabinetsbesluit tot verkoop Minister neemt nog in 2015 besluit over verkoop verkoop Saudi Hollandi Bank is op korte termijn lastig volgens Minister

Afwikkeling SNS REAAL

Met de nationalisatie van SNS REAAL kwam de Staat in bezit van SNS Bank, de verzekeraar VIVAT (voorheen REAAL) en de vastgoedonderneming Propertize (voorheen Property Finance). De nationalisatie van SNS REAAL heeft de Staat in 2013 € 3,8 miljard gekost.

In onderstaande tabel is per onderdeel van SNS REAAL de stand van zaken op 1 juni 2015 weergegeven.

Onderdeel	Stand van zaken 1 juni 2015
VIVAT	16 februari 2015: voorwaardelijke verkoop aan Anbang
SNS BANK	Minister neemt in 2015 geen besluit meer over verkoop
Propertize	vastgoedportefeuille wordt afgebouwd tot in 2023

Vooruitblik

Het lopende verkoopproces van ABN AMRO en VIVAT zullen we nauw volgen. Bij actualisatie van de website zullen we ingaan op beide verkoopprocessen. Ook zullen we nieuwe ontwikkelingen blijven melden met betrekking tot de overige onderdelen van Fortis/ABN AMRO en SNS REAAL.

Een afschrift van deze brief sturen wij aan de voorzitter van de Eerste Kamer en de Minister van Financiën.

Algemene Rekenkamer

drs. A.P. Visser,
wnd. president

drs. P.J. Rozendal,
wnd. secretaris